

Előfizetési ár: egész évre 12 frt, félévre 6 frt, negyedévre 3 frt. Felgátási díj: 6-hasábos petit-sor 5 kr., bélyegdíj minden beíratásért 30 kr. — A „nyit-tér”-ben 4-hasábos petit-sor 20 kr.

Megjelennek minden kedden, csütörtökön és szombaton.

Az előfizetési pénzök s a sap kezelését illető minden tárgyak a kiadó-hivatalához (Első magyar egyesületi könyvtárhoz, 3 Korona-utca, 18 sz. a.) intézendők. — Bérmintellen levelek el nem fogadtnak.

Pest, december 4.

A kérdés, melynek megoldására működni vállalkozunk, t. i. a katolikusok felekezeti szervezése, konkrét alakot kezd ölteni magára.

A püspöki értekezlet tisztában van a megoldás részleteivel. Erdélyi kath. statusa korszerű alapokon egybeíthatók.

A katolikus tevékenység ennél fogva megindul, s mint hiszszük, nincs messze az idő, midőn saját ügyeinek vezetését mint rendezett felekezeti lezérébe veheti.

Nagyszerű s mérhetlen fontossága ügyek ezek, s ez alakulás horderejét ma még csak sejtani lehet.

Az egyházak fenntartása, tanintézetek rendezése, az alapítványok kezelése s ezekkel kapcsolatban levő ügyek sokkal mélyebben érintik a kath. összes közönség mind szellemi, mind anyagi érdekeit, hogysem e tárgyak iránt jövőben a közöny bármely részben menthető, vagy megbocsátható legyen.

Tárgyán ekként irodalmi működésünk előtt a tér, midőn e működésünknek gyakorlati siker ígérkezik, terjeszkedni kell nekünk is térben és szellemi fegyverzetben.

A felekezetiesség eszméje a kimondott egyenlőségi törvény oltalmában nagy jogokat oszt, de nehéz kötelességeket is mér reánk.

Jogokat, hogy ügyeinkről önálló szabadsággal rendelkezünk, kötelességeket, hogy önértünkre támaszkodva, a megnyitott versenyt nemesen kiálljunk.

A verseny s viszonyosság elve csak a győzelmet fenyegeti, az erőseket emeli, az önbizalmat éleszti.

De ilyen hivatás mellett mindenki azonnal meggyőződhetik, hogy kath. feladatunk terén a szellemi erők élénk működése ezennél nem nélkülözhető.

Ezt csak a sajtó közvetítheti, s a napi irodalom a tér, hol ezen erők működhetnek és mérköznek.

Nyolcz millió nép, melyet a világi viszonyok befolyása amny felé oszt, az egyházi s világi érdekek még meg sem kísérelt egybeolvasztása ma még különválva tart, a társadalmi helyzet, a politikai állás különbözőségei a vélemények alakulására sem lehetnek behatás nélkül.

Egységet a nézetekben óhajtani és keresni igen, de remélni alig lehet.

Legkevésbé nekünk a sajtó terén, kik e téren nem elsők valánk, és azt elfoglalva találtuk, s már foglalt téren kelle új hódításokat megkísérlelnünk.

Nem ringattuk magunkat az illúziók kényelmében ábrándaikban.

Csekély készletünkön nem ígérhettük a tömjén pazarlásait, szigorú elveink mellett nem ajánlhattunk elvtelen alkalmazkodást, — sőt zászlónkra egy végzetes idő

évszámát, lapunk homlokára oly czímet vésettünk, mely nehéz kötelességeket szab s nem tartozik a kapós cikkek közé.

Ellenzékünk az egyháziakban nem is késett és minden nyomadókos szóra feljajdult; annak az egyház népszerűsítése irtózat, a függetlenség a pártütés jelszava lön.

Hiában mondtuk, hogy a vélemény-szabadságnak egyházunkban a hit körén túl keresünk tért, s mi a hitelveket érintetleneknek ismerjük, ők az egyház legprózaibb kérdésében is felfaladják a kényes pontot.

Am legyen. Vexa dat intellectum. Mi a hit körén túl szabad discussiót, mi meggyőződést keresünk. Mi nemes versenyt, tanulmányos vitatkozást, élénk eszmecsere-t, mely ha éles is, de nemtelen gyanúsítástól ment, nemesak nem kerülünk, sőt óhajtunk.

Mi senkinek élvezetét megzavarni nem akarjuk. Nem irigyeljük a rakott asztalok kész terítékét senkitől, nem késsük az előfizetőt, ki egyszerre 50—100 példányt megrendel, — de irigyeljük azon falusi olvasót, hol egy példányból tízen okulnak. Ezek hódítványaink keresett tárgyai.

Mi átengedjük szívesen magasabb intenciók képviseltetését azoknak, kik erre anynyi jogot tartanak, mihez nekünk — önkényt bevalljuk — kevés igényünk.

De ha a magaslatoakra nem tolatódunk, a völgy lakóiért megvívunk velök emberül.

S az olvasónak, kit szerény letábor felkeresünk, nem ígérhetjük az ünnepek hosszú élvezetes leírásait, nem díszbebec toasztjainak élvezetét, nem egyházzentelések részletes kronikáit, sem azt a sok tömjént, melynek a bővítesiek egészen részszagot ad.

Hancm ígérjük, hogy egyházunk ügyében nem lesz mozzanat, melyet tőlünk telhetőleg kifejtve, azonban ne vigyünk olvasóink elé.

A közélet minden fontos kérdéseit a politika s közgazdaságtan terén teljes függetlenséggel tárgyalandjuk, mint eddig.

A pol pártok állásáról, a kormány működéséről úgy, mint mulasztásairól eddigi szabad irányban szölandunk.

A politikai napi sajtó működését folytonos figyelemmel kísérendjük, soha sem hallgatva el nézeteinket.

Sőt mivel közönségünk nagy része különösen hivatva van, szakmailag ismeri a tanügyet, s kiválólag ápolni és terjeszteni az irodalmat, minden héten egy külön iv az irodalom s tanügy fejtegetéseinek leend szentelve, s ezt a hétéfői szünet potlékaül nyujtandjuk olvasóinknak.

Míndezekhez megszerezte a kellő szellemi armaturát. S midőn ma már nem ígértekel utalunk a jövőre, de pár havi multra hivatkozhatunk, némi önértettel is kérdehetjük ellenfeleinket:

Sérült-e általunk kath. érzülete valakinek?

Lehete valakinek szabadelvőségünk ellen kifogása?

Nem voltunk hitelveinkkel mindig összhangzásban?

Voltunk-e maradók, reakció szítói, hübéri érzelmek valamiben?

A katolicizmus s haladás tehát nem ellentét, s ez az, mit megmutatni ígértünk, s mint hiszszük, teljesíteni sikerült is.

Bécs december 2.

Mióta az egyetértés a bécsi és párisi kabinetek között Ausztriának tekintélyét az európai hatalmasságok előtt mindinkább helyreállítani látszik: az itteni pártok nagyobb figyelemmel nézik a birodalmi kancellár működését.

Annnyit még ellenségei is beismernek, hogy az adott politikai viszonyok között Beust az egyedül lehetséges vezér; s hogy a könnigrázi csapás és budai koronázás után, csak azon politika hozhat eredményeket a meggyőngült birodalom hatalmi állásának visszaszerzésére, melyet Beust vitt magával a kormányba.

Önök tudják, hogy itt is, mint másutt egyebek között két kiváló párt van egymással szemben: az úgynevezett klerikális és liberalis párt. Mindkét elnevezésnek más jelentése van itt, mint Pesten. Más érdekek, más célok, más elvek, más sympathiák vezérelvén egyikek egy mint másikat, természetesen, hogy sovárv pillantásokkal nézik a birodalmi kancellár lépéseit s a szerént nő vagy apad népszerűsége, a mint egyik vagy másik párt ezélijait netalán közelebb érinti a kormány politikája.

Igy volt ez az osztrák püspököknek adott fejedelmi válasz napjaiban, így van ma. Akkor a katolikus párt elfordult Beust politikájától, és a liberalis párt babért hintet a hőnek lábai elé; ma, midőn a birod. kancellár Róma érdekében látszik vezetni aktivitását, s a pápaság függetlensége mellett, ő a szász, a lutherán, a katolikus hatalmasságok intencióit látszik követni, — a liberalis párt sárral dobálja, a katópedig megtapsolja lépéit.

Mind ezen fordulatokkal összekötésbe lozzák Beustnak személyiségét, jellemét. Az ellentéteket lélektani induciók útján szerető megfejteni mindenki. Bevallják, hogy a birod. kancellár magas politikai látáskorrel bíró férfi s a mellett mely jogérzettel bír. De a legutóbbi két esetben t. i. az osztrák püspökökkel surlódsában s a római politikájában, neheztelésekkel és szemrehányásokkal tudnak csak okoskodni az érdeklettek. Ugy látszik, a kath. esalódtak akkor, a liberalisok most.

A ki az osztrák társadalom elemeit fél század óta az ő hajlamaiban és ellenszenvében ismeri, s észrevette, hogy bizonyos eszmék általános uralomra jutottak a népnél — az, ha csak kevés politikai ösztönökkel bírna is, belátja, miként az egyház politikai viszonyok, itt alkalmas, új rendelkezést igényelnek.

Beust úgy találta, hogy az osztrák püspökök föllepése oly érdekeket kockázthatna, melyek a most vajdó alkotmányos alakulások közepett, az alkotmányosság egyedüli garantiait képezik: nem tehetne, hogy szabad menetet engedjen oly irányzatoknak, melyek a nagy többség rokonszenvét nem bírják, de másrészt az új rendet magát is fenyegethetnék.

Az alkotmányos jogok érdekeinek tehát felkelle áldoznia a concordatumi feliratot!

Ez a püspököknek adott válasz philosophiaja.

A sz. szék helyzete, a pápaság függetlensége veszélyeztetve van. Ez specifice katolikus érdek. A birod. kancellár nem feledheti, hogy Ausztria csak mint kath. hatalmasság szerepelhet, s hogy szövetekezést és politikai czélokot csak kath. hatalmasságoknál kereshet. De másrészt a szabad alkotmányosság elve a lelkesmereti szabadság és függetlenségnek is magadja a maga jogát; igen természetes tehát, hogy az alkotmányos szellemű birod. kancellár nem akarhatja, hogy a szabadság egyik lényeges elve, a lelkesmereti szabadság t. i. a pápaság hatalmi állásának megbuktatása által veszélyeztetve legyen. Felszólal tehát a pápa érdekei mellett, oda áll a többi kath. hatalmasságok sorába, s támogatást ígér a joguak, a vallás szent ügyének.

Beust az osztrák püspökökkel szemközt oly kevéssé vála Kaunitz, mint Róma irányában nem Metternich.

Nem frivolitás, nem gyűlölet, nem vallási philosophismus állítja őt Raucher bibornokkal ellentétbe; viszont Róma iránt sokkal több jogtudatot és politikai bölcseséget tanusit, mint a bécsi congressus önző hóse.

Ezt sejtik is már a kath. hangadó körök, és a félreértés nyomait, a kancellár politikája iránt mutatkozó bizalom mindinkább eltörtlni látszik.

Politikai ellentétek.

Lapunk politikai részében hivatásunknak tartottuk közéletünk minden mozzanatait, ezekben a pártok állását kifejtteni.

Jeleztük, miszerint napjainkban két irány lép elő határozott körvonalozásban, melynek minden lépését szoros következetesség s szigorú összhangzat jellemezi.

Egyik az országgyűlés többsége, mely a szentesített törvények alapjára állva, a megalkotott viszonyok megszilárdításán működik.

Másik a szélső bal, mely ezen megszilárdulás ellen küzd, úzi naponta merészebben az igazalmat a fennálló törvények ellen és sugalmazásait a külföldtől nyeri, attól, kiknek megnevezésére szegény a keresztény biblia terminologiaja, s előttük nem karomlás az Istenember szent neve.

Szóval az alkotmány pártja áll szemben a világosan s határozottan felforgató törekvésekkel.

A mi e két szélsőség közt most még az országban felmerül, akár a házban, akár irodalmunkban, akár a megyékben, az oly kevéssé következetes s meghatározható irányu működés, melyet ma egyik, majd holnap másik szélsőség felé gravitálni látunk, de oly önálló irányt, melyet kizárólag sajátjának mondhatna, működésében nem találunk; s ismerve egyéniségeiket s bírálva lépéseiket, el kell hinnünk, hogy hajlamaik s eljárásuk iránya körül nem lehetnek tisztában.

Pedig a két fő-iránynak meg van jelelve minden felmerülő kérdésben a szigorú megfelelé állás.

TÁRCZA.

Közoktatási reform, mint politikai szükséglet Magyarországon.

Schwarz Gyulától. I. II. III. IV. V. füzet. Pest, 11.

Szerző kívánja, hogy ne akarja a magyar állam átalakítani meglévő vallás felekezeti elemi tanodáinkat közös, állami tanodákká, hanem megagyván azok vallásfelekezeti színezetét, és megadván törvényhozással a katolikusoknak az autonómiát, az öszves vallásfelekezeteknek a budgetjogot, állitson az állam egyelőre csak mintatanodákat, még pedig, — a mit szerzőtől nem vehettünk jó néven — vallásfelekezeti színezet nélkül, a meglévő vallásfelekezeti népiskolák javítását az által híné szerző eszközölhetni, miszerént minden egyes községben minden évben a község házánál a szolgabíró és a megyei tanfőltgyelő előtt nyilvános vizsgát tartatna a 14 évet épen az évben átlépett gyermekekkel és leányokkal, és ha e tanköteles korukat bevégezték gyermekek a legszükségesebb alapismeretekből a vizsgát kiállani, olvasni, írni, számolni nem tudának, ez esetben szerző szerént a községet kellene büntetni, és a tudatlan gyermekek szülőit pénzbírsággal, magukat az iskola nélkül felnőtt gyermekeket pedig ün-

nepélyesen eltiltani a polgárjogok gyakorlatától mindaddig, míg csak az illető vizsgát a rendes évforduló alkalmával ki nem állják; ha pedig a község nem bírna még ez esetben sem elég erkölcsi erővel, és belátással s még ez esetben sem segítene a bajon, akkor a községet magát kellene megfosztani községi jogainak gyakorlatától, mind addig míg vagy új iskolát, akár vallásfelekezeti, akár vallásfelekezeti színt nélkül nem állít, vagy a már létező vallásfelekezeti tanoda hiányait ki nem pótolja, tanpületét föl nem segíli, tanítóját jobban nem díjazza, és ez által a sikeresebb oktatást nem biztosítja.

Ily elmélet által véli S. Gy. eleget tehetni azon alapelveknek, miszerint „az államnak sines ugyan joga eltörtlni az egyház és a vallásfelekezetek tanodáit, de viszont utóbbiaknak sines joguk eltörtlni az állam nemzeti tanodáit.” Szerző szerént badar beszéd azt mondani, az állam ne tanítson, mert nem képes tanítani, a mint hogy az állam szántani, vetni sem szokott.

Az államnak e szerént orvosokat sem szabadna hivatalosan alkalmazni, mert hiszen az állam, ha tanítant nem képes, tehát betegeket sem tudhat gyógyítani.

Nem az állam tanít, midőn állami tanodákat nyit, hanem egyes gondolkodó szabad akarattal bíró fűi tanítanak, kiket színtügy alkalmazhat tanítói állomásokra, mint protomedicus, phisikus, gyógyszerészi állomásokra, a nélkül, hogy azért receptet, vagy tankönyvet magának az állam ool-

lectív vagy — a mint tetszik — abstract fogalmának kellene írnia és utíltálnia.

Szerént az államnak nem azért kellene csak minta, elemitanodákat nyitnia vagy pár százat, minden járás székhelyén egyegyvet, mintha az elmelet ezt követelné, ne hogy különben az állam közös iskolái az egyház jogaiba ütökzenek, hanem azért, mert Magyarország pénzügyi viszonyai takarékosági szempontból ily megszorítást igényelnének, nem jutván pénz arra, hogy minden faluban külön nemzeti iskolát állitson oda az állam a már meglévő vallásfelekezetek mellé.

Szerző azt hiszi, hogy a község házánál tartandó kövizsga által kikéri, sőt megoldja azon nehézséget, melyet azon körülmény támaszt, miszerént a tankötelezettséget kimondták nálunk törvényhozással a nélkül, hogy a kötelező elemi oktatást ingyenessé is tették volna.

Az állam tette kötelezővé az elemi oktatást: de az állam nem teheti ingyenessé a meglévő felekezeti elemi iskolákat a nélkül, hogy a papi javakat ne confiscálja.

De miután szerző ezt nem akarja, azon véleményben van, hogy már most nem lehet, kivált a műveletlen falusi embert sikeresen rá bírni arra, hogy a tankötelezettségnek gyermekei által eleget tegyen, miután az elemi iskolázataást neki fizetni kell. Míg e fizetést a község lakosai csak községi adónak tekintik, nem is hederitenek rá; a bíró és a tanács rendszeren maguk is haszontalanságnak tartják, azért nem is igen hajtják be rendszeren, a mi miatt ezután a szegény tanító éhezik.

El kell tehát törtlni a községi adónak ezen nemét, és fejedelmi adót kell belőle csinálni, és aránylag kivetni azt az iskolázató szülők vagyona-hoz képest, tekintet nélkül arra, hogy járátja-e valaki gyermekét iskolába vagy nem.

A vallás felekezeteknek pedig megadtván a budget-jog, a hitközség majd talál módot, ha más-kép nem, hát állami közegek segélyével beterelni azon tandíj fassiót, conventiót, melyet az állam közvetlenül beavatkozásával — szerző nézeteként — el ne törtljön, hanem az által tegyen ártalmatlanná, miszerént engedje el az összes adóbb fejenkint a hitközségi lakosoknak azon öszveget évenkint, melyet a vallásfelekezeti iskolára fassió és tandíj alakjában fizetnek.

Mily mélyen behatott S. Gy. a magyar népélet és különösen a magyar községi állapotok tanulmányozásába, s hogy fogta föl e pontra néve a reform szükségletét, mutatja azon fölötte tanulságos elemzés, melyet a IV. füzet 194-dik lapján olvashatni hol valódi falusi statistikával mutatja ki, miszerint ugyanazon 1200 lakosú község, mely egy egész telkest, 20 féltelkest, 60 negydetelkest, 25 zsellért számítván mint iskolázó gyermekek szüléit lakosságára, a jelenleg fennálló fassió rendszer értelmében csak 171 forintot juttat a tanítóknak, a szerző által ajánlott módon 296 forintot juttatna, pedig e mellett még a szegény szülőkön nagyban könyvitve is lenne. Így tehát meg volna olda az ingyenesség föladványa.

A község házánál kövizsga, illetőleg az ennek elmulasztása esetére rendelt pénzbírság, municepa-

Nincsen nagy és kis politikai ügy, melyben a két iránynak ne volna határozottan markirozott szerepe.

Európa maga két nagy táborra képez ma, mely e két főirányt képviseli. Ezek közt oszlik meg a politikai apró töredékek specializált működése is. Egyik vagy másik irány érdekében cselekszik, tudva nem tudva, akarva nem akarva, minden egyén, ki a politikában ma nagyban vagy kicsiben szerepel, Andrassy gróftól le Rákóczy János és Németh Albertig.

1848-ban kitört nagy rázkódás az európai államok egymás iránti térfogati helyzetében keveset változtatott, de az orosz intervenció a magyar földön az európai súlyegyen helyzetét lényegesen megváltoztatta.

Míg Franciaországban magát kiformalta a császárság, addig Európa sorsának intézését a hatalmas orosz cár vette kezébe, s 1850-ben Brennus kardjának súlyát vette két nagy hatalom közé, s békét parancsolt.

A hatalom tényleg azon kezekre jutott, melyek ellen a súlyegyen vala főképp megörzendő.

E megzavart súlyegyen következtései mutatkoztak is csakhamar az orosz hatalom fellépésénél Konstantinápolyban.

Meg kelle törni e túlsúlyt a keleti háborúban, s az 1856-ki béke visszaállította ismét az erők viszonyait, de Ausztriát akkori államférfiainak kétágu politikája mind a nyugati hatalmakkal, mind az éjszakkal balposztóba juttatta.

Ebből fejlődött az 1859-ki olasz háború, mely Ausztria olasz birtokainak nagy részébe került.

Az olasz alakulás még nem nagyon fenyegeti az európai súlyegyent, mert az új olasz királyságnak sok idő kell, míg hódítmányaiban megerősödik, s az új alakulás meggyökerezik. Eddig az olasz hatalom az olasz földön túlterjedő hódító szerepre nem gondolhat.

Ausztria azonban megtörte az olasz befolyását, annál nagyobb súlyal vehető magát a német ügyre, s a porosz hatalom német befolyását látta fenyegetve Ausztria által, ha Ausztria megerősödve concentrált erejével veheti magát Németországra.

Kifejlesztéssel az osztrák-porosz háború, mely Ausztria súlyát Németország irányában megtörte.

Ausztria ekkint kibontakozván az olasz és német actió szükségéből, erejének egész súlyával a kelet előtt áll. Eddig haladott ma szakadatlan láncolatban az európai átalakulás folyamata, hol meg nem állhat, mert az 1866-ki hadjárat kimenetele az európai viszonyokat lényegesen megváltoztatta.

A porosz valódi nagy hatalommá nőtte ki magát s mint hódító működik Németországban.

Az orosz Ausztria újabb állásában keleti terveinek ellenzékét hatalmasabbá lenni látja.

A porosz német működését, az orosz keleti actióját látja fenyegetve egy megerősödött Ausztriától.

Minden lépés a benső szilárdulás útján, melyet Ausztria tesz, növeli a veszélyt az orosz hatalom keleti terveinek végrehajtása ellenében, s gyarapítja az aggályokat Bismarck hódító terveire nézve.

Ha ezek természetesen nem így állanak, ha kételkedni tudnánk az érdekek e helyzetén, ám olvassuk a porosz hiv. lapok commentárait, melyekkel Ausztria minden

fejlődési túsait kísérik, ám tekintünk az orosz agitációkra saját földünkön.

Bámulatos őszinteséggel nyújtanak azok világot törekvéseik irányára s vetélkedve dícsöitik a szélső bal profétáját, reményeinek egyedüli horgonyát.

Egy részről tehát küzdenek a hazafiak nálunk, hogy az új intézmények békítő rendezésében egy erejében egyesültsé, önálló fejlődésében nem nyugodt birodalom alkatát állítsák elő s ennek összességét fejlődését előmozdítsák.

Másrészt, hogy ezen egyesülési alakulást meggátolják, a békétlenkedés magvát hirtetik, a megnyugvást, az anyagi jólét s reális ezélok utáni törekvést elfojtsák s letartóztatják. A politikai küzdelmek által leköve tartásuk a közfegyelmet, és a kormány működését paralyzálják.

Ime így függnek össze az európai nagy intentiók a politika legesekélyebb kérdéseivel a hazában.

És ebből tán az következik, mikép mindent mentire hagyjunk, mi most balul történik vagy mulasztatik odafen?

Ezt jóra-való hazafi nem akarhatja.

De azt, kinek szeme van s lát, kinek füle van és hall, nem ignorálhatja, miszerint létünk küllenségeink által annyira aláaknázva lón, hogy csak szoros összetartás s becsületes vállvetés készíthet erőt a tán közeli megpróbáltatásokhoz.

S akkor hinteni a kárhozatot, izgatni országgyűlés s törvények ellen, tüntetéseket rendezni, a forradalmat sans géne képviselni, mégis komolyabb jelenség, mint sem elhallgatni lehessen.

Mi nem ismerjük ma a porosz ellenséges indulatának Ausztria ellen, az orosz intentióinak a keleten, hibebe szövetségését, mint — szélső balunk működése, és annak irodalmi közege.

Kassa nov. 30

Lapjuk finom tapintattal irt, s mély kath. érzelettel áthatott cikkei oly általános elismerést vívtak ki, hogy halálos ellenségeik is bevallják, miként ha évek előtt a magyar journalistika terén ily kath. szellemű lap, működésével fellép, jelenleg kész s biztos phalanxot állít, a vividócsatába.

Azonban ne bizakodjark el, mert ha a felebb mondottak általánosságban igazak, nem hiányoznak, kik elkésettnek találják s pedig azért, mert mint mondják: a kor haladása, az antiérzelmek terjedtsége és a minden rétegben szilárd posztóval birni látszó támadásoktól túlszárnyaltatnak. Lapjuk terjege meg oly szük, hogy mind azoknak megfelelni, legjobb akaratajuk mellett sem képesek, habár talpraesetten tudják is feldolgozni az anyagot.

Továbbá, elismervén a kath. magyar klerus hazafiságát, a multak miatt, a midőn szerintük az egyház mindenféle kormányok uszályhordozója volt, nem hisznek az autonomia létesíthetőségében.

No, de ezektől megint meg ne ijedjenek. Az igaz ugyan, hogy jobb lett volna, ha legalább 40 évvel ez előtt gondos észlelés tárgyát képezendette a mostani kérdések megvitatása, de hogy nem történt, ez nem az önk hibája.

Hogy annyi a rendezendő, miként minden jóra-való kath. embernek a feje forr, e rendezetlen állapotnak ismét nem önk lapja az oka. Ezt magok, a kik állítják, elismerik.

De hogy a kor haladása, az antiérzelmek elterjedtsége, és mindennemű támadások sokasága túlszárnyalta volna lapjaikat, valóban, ki ezek tö-

mótségét ismeri, és mégis ezt állítani meri, az csakugyan — téved.

Vizsgáljuk közelebbről.

Mi a haladás? a koreszmék tökéletesbillése. Annyi zavaros eszmék közepette, mint a mennyi ez időben — minden oldalról — tolja fel rémes fejét, csak egy biztos irány és cél, egy szilárd talap kitűztése által, érhető el a tökéletesülés. Önk lapja kitűzte az irányt, meghatározta a szilárd talapot, megválasztotta a kor igényeire legalkalmasabb eszközöket, tökéletesbiti az eszméket, mert tisztítja a zavaros fogalmakat, és így világosan vallja a haladást, előre törvén, nem állván meg a régi helyen vagy retrograd lépést tevén. A politikában 1848-át irtak zászlójukra, és ki az, kie hazában a 48-at nem vallaná. A haladás tehát nem szárnyalta túl lapjokat.

De az antiérzelmek terjedtsége sem. Hisz ezek áradatát fentartoztatják, és a keresztény szeretet pajzsát tartják ellenükbe. Simitják a durva gyémántot, és a midőn senki sem álmódozik értékéről, azt meglepőleg kitarják.

A szívekbe nemes érzetet, kitaró türelmet, és mindenek felett biggadt bőleségét az elmébe csepegtetvén, bebizonyítják: miként a politikában is a kath. érületnek, a keresztény szeretetnek van helye.

És így az ellenérzelmek határaikba visszazoritják, és ha nem is egészen, de legalább a műveltség szempontjából ártalmatlanná teszik.

Vagy tán a támadásoknak meg nem felelnek? Hányszor szoritották vissza már e rövid két havi életük alatt, erős érveik szuronyával az ellenromot, habár igen, hogy az okozott sebek nem halálosan vérzenek, mert azokat ismét a szeretet balsamával gyógyítgatják, nem fűzik rablánczokra, s nem viszik guillotin alá elleneiket, hidegség s gögös tekintély felhanyortgatásával, de a mennyire lehetséges, a keresztény szabadság révpartjára segítik, magokénak megnyerni akarván azokat is, a kik elestek, vagy más meggyőződéstől vezetve tévedtek.

Az igaz, hogy e század gyönyörködik az egyház ellen mért támadásaiban, az igaz, hogy ebben tiltzott szabadság létezik; mindenben kevesebb a szabad mozgás, de részben megmérhetetlen, és vajjon engedték e túlszárnyaltatni magokat?

Az eddigi világosságra jött tervek ellenkezőről bizonyítanak. És egyebet nem kívánhatunk, csak hogy minden kath. politikai lap példájukat kövesse.

A mi pedig azon vádat illeti, hogy a lapjuk terje oly szük, miként legjobb akaratajuk ellenére mindennek megfelelni nem képesek.

E részben, hidjék, én is egyetértek. Mi itt a vidékeken lapjokat — nem tudom ha jő-e? — így fogtuk fel, hogy azok közvetítő, békítő, oktató s végre megalapító erővel bírandnak az egyház és a világiak közt létesítendő autonomia ügyében.

A kath. világiak szívesen tanulnak, szívesebben mint valaha, olvasgatnak, az egyház dolgait érteni felfogni akarnak, már pedig mind ezekre terjedelmeseb fejtegetésekre volna szükség, mint a mennyit lapjuk nyújt. Azért ne fukarkodjunk. De változtassák napilappá.

Vagy tán az önk budgetjök is takarékossságot ajánl. Ha így, ezen is lehet segíteni. Csak ne legyenek oly tulzott szerények.

Hisz tudják, hogy nem rég lekesült ajánlatok tétettek egy megindítandó kath. nagy lap fenntartására, eme segélyezéseket is igénybe vehetnek. Vagy tán ez által azt gondolnak, hogy függetlenségükből veszítenének, mi itt azt nem hisszük, mert más az felsőbb helyről segélyeztetni, és más a publicum elismerését segélyfürásni elfogadni.

egyszer legyen valami, a mi a szabadversenyt fölöbrésztesse, s a mi tájékoztatóul szolgálhasson a javításban.

Minden megében külön tanfelügyelőnek kellene alkalmaztatnia a tanító közt; e tanfelügyelőnek évenként kétszer minden megyei elemi tanodát meg kellene vizsgálni egy orvos és egy irnok kíséretében, és a részletes jelentéseket évenként nyomtatásban közrebocsátani.

A középtanodákra nézve talán még érdekesebbek mind az adatok, mint az eszmék, melyeket szerzőtől hallottunk. Azon fölül, hogy a pesti kir. a budai katolikus és a pesti evangélikus gymnasiumok igazgatóságaitól vagy 700 darab különböző évekről és különböző gymnasiumokról reálitanodákról szóló tanodai értesítvényt nyert kölcsön át-tanulmányozás végett, s azon fölül, hogy e sok száz értesítvényben között érdemsorozatokból az egyes osztályonkénti tanulók számát összekereste, még külön megkereste a gymnasiumi és reálitanodai igazgatóságok legnagyobb részét, hogy a mennyiben a főnebbi értesítvények az osztályonkénti részletes kimutatásokkal szíveskednének e hiányokat kiegészíteni. A gymnasiumi és reálitanodai igazgatóságok nemcsak, hogy a legnagyobb készséggel tettek eleget S. Gy. felhívásának, hanem kitöltötték legnagyobb részét meg azon rovatos táblázatok is, melyeket szerző küldött hozzájuk azon kéréssel, miszerint az illető rovatok alá a gymnasiumi és reálitanodai kintő tanulókat neveit, kiváló hajlamaikat egy vagy más tantárgy iránt,

Vége az utolsó pár szót még. Azt mondják, hogy a magyar klerus hazafias, de a multak miatt, nem sikerülend nekik autonomiát létesíthetni. 17 év alatt sok nemes hazafi vérzett, és a klerussal együtt hallgatnia kellett, erő hatalom ellen nincs orvosság a kebelben, de hogy a klerus nagy zöme minden kivétel nélkül lett volna uszályhordozója a kormányoknak, az merő rágalom, peccatum est intra et extra.

Most azonban a szabadság felhajnalodván, no reerimálnjuk a multakat, de közös erővel vállvetve törekedjünk a jobb jövő felé.

Sorakozunk, és haladjunk a korszellem által kijelölt ösvényen, de ne meg-megállva, és hátra tekintve, hanem minden halogatás nélkül, így még tán helyrehozhatjuk a helyrehozandókat, tölünk függ még.

A választott, de elmozdithatlan bírák gyakorlatban.

Vannak, kik részint előítélet, részint önérdékből annyira ragaszkodnak saját nézetükhöz, hogy azokat bár mi világos indokokkal igen nehéz cava-citálni; —

Igy van ez e kérdésnél is; a bureaukrata mit sem akar tudni a nép által választott hivatalnokról, mert saját érdekét félti; a telivör municipalista pedig gyanus szemmel tekint az elmozdithatlanságot, mert attól tart, hogy ezáltal nem lesz tisztújítás, és az elmozdithatlan tisztviselők közül előbb utóbb kinövi magát a burokratia.

Ez okból szükségesnek tartjuk e kérdés megvitatását gyakorlati szempontból is.

A burokratiával fölösleges a sok vitakozás; mert ez időben a burokraták véleménye nem sokat nyom az országban.

Annál többet azoké, kik a municipiumok jogait minden áron fenn kívánják tartani, ugy a mint van.

Megkísérjük szétozlatni ez utóbbiak aggodalmát.

Minden elfogulatlan át fogja látni, hogy elavult, hiányos, az idő által túlszárnyalt törvénykezési rendszerünket átalakítanunk kell, és így okvetlen szükséges a bírói személyzet újabb szervezése, mintán eddig annyi panasz volt az ellen, hogy bíráink nagy része nem volt elégé képzett, sőt hanyag és részrehajló is.

Már pedig, hogy a bírói hivatasának megfelelően, mindenek előtt függetlennek kell lennie. E függetlenségnek nélkülözhetelen feltétele az elmozdithatlanság.

Tessék választani a kormány által kinevezett bíró és a nép által választott elmozdithatlan bíró közt; mert más választás nincs.

A kinevezett bíró lehet független lefelé a néptől, de bár mit mondjunk, függet a többé kevésbé a kormánytól.

A választott bíró (elmozdithatlan) független a néptől és a kormánytól; tehát a fő kelékre, függetlenségre nézve ez utóbbi az elsőség.

De sokan e függetlenséget tartják veszélyesnek és attól tartanak, hogy önkényre nyújt alkalmat; például felhozzák az 1848 előtti időkben a szabad kir. városokban zsarnokoskodó senatorok és bírákat; mennyi önkény, visszaélés és botrány követtezett el az elmozdithatlan kis zsarnokok által! azt tudja az akkori nemzedék; — ugy hogy némelyik neve még most is forog a nép ajkán, de nem áldásos emlékül.

Csakhoggy egészen más volt akkor a sz. k. városok állása és most.

Akkor a sz. k. városok nem voltak független

lis jogvesztés stb. pedig elégséges eszköz lenne arra nézve, hogy a tankötelezettség is keresztül vitethessék.

Hogy pedig oly községekben is részestülhesse nek hazánk mindkét nembeli gyermekei kellő elemi oktatásban, hol sem államilag mintatanodák nem állítatnának, sem vallásfelekezeti nem léteznének, vagy csak nagyon nyomorult állapotban sanylódnének: szerző azt ajánlja, küldjön az ily községekbe az állam magán-vállalkozókat a tan-szabadság elméletének értelmében, és gyámolítsa őket holmi csekély pótdíjakkal évenként, az illető községet pedig szorítsa rá a főnebb említett törvény által arra, hogy az ily magánvállalkozóval, kinek képesítéséről állambizonyítványt kell előbb kiérdemelnie, a község szerződésre lépjen.

Az ily magán-vállalkozók csak a világi tantárgyakban oktatnak a gyermekeket, a vallás tantárgyai fölött kizárólag az illető lelkészek rendelkezvén.

És éppen ezért valószínű, hogy a vallásfelekezeti lelkészei egyikezének rajta lenni, hogy minél előbb létrehozassanak községi felszerelt felekezeti tanodát, csakhoggy hűvek az ily teljesen profanus magánvállalkozótól, kinek egyébiránt rendőri fölügyelet alatt kellene tanaira nézve állnia, minél előbb megszabadulhassanak.

Az elemi tanodákat S. Gy. a városokban ipartanodákká, a vidéken földműves iskolákká kívánja átalakíttatni.

A városi elemi tanítónak technologiai ismeretekkel is kell birnia, a vidékieknek egy valódi mű-

velt gazdának kell lennie, ki egyúttal paedagog is.

E végből kellene S. Gy. szerint minden elemi tanodának, a könyvtárral, s minden segédeszközzel köllőleg felszerelt tágas, világos, legalább is négy termű tanpületen kívül még egy kis gazdasági tekelekkel is rendelkeznie, hogy azon a gyermekek testgyakorlatot, fegyverforgatást, katonai mozdulatokat, de mindenek fölött gazdaságot tanulhassanak, tulajdon tanítójok oktatása mellett. Az elemi tanoda könyvtárának egyúttal a község kölesönkönyvtárává kellene válnia; kemény kötésben nem egy, hanem sok példányban kellene megleenniük ott mindazon komoly irányú népszerű irodalmi termékeknek, melyekből a gyermekek szintűgy mint szülei, felnőtt testvéreik tanúltságot merithetnének.

A kintő elemi tanulók tanulversenyre lenének közköltségen bocsátandók a járás vagy a megye székhelyén és nem is öbrésztené mi sem oly tiszteletet földnépünkél az iskola iránt, mintha tapasztalná, hogy a legjobban tanuló pórfiút és pórfiányt száz vagy még több forinttal is jutalmaznák.

A tanítók anyagi helyzetének legalább is megkettőzitetett átlagos fizetéssel kellene segíteni, fölmenteni őket a termés esélyeitől; a nőkézmunkák és a gazdaszonykodás, betegápolás tantárgyaira pedig minden egyes elemi tanodánál tanítónak kellene alkalmaztatnia.

Ilyenekké kívánna alakíttatni szerző a mintatanodákat: a többi majd utánook indulna, csak

municipi királyi helyisége

A vá magát ki nyire az v

Itt tú készsége (e l), born felvirágzá

E vá vatalonki töbnyire, sajtó nem szólni jog; hivatalnok elbizottan

Eiden basonió n ság köllő törvények sajtó van, mely a v ködhetik, Szeret

ki ez ellen la; (a tör szokásos ö merészked

Egyéb elégséges getlensé

De van a bírói, elmozdit alá nem alapos okok mely zett vesszük ész tunk; ime it

Ezek n dithatla le nem kell

A tö

A 14-diki tilése részletes tárczel Mór intere adott fe mely állam fontos tényez

Tekints folyt vitát, k lalva a mind

A vitát mindjárt a tő tionalis tárgy zata értelmél

ne úgy állapí törv. javaslat hanem mint 2 számítások al

a magasb pr pártolhatva, i azon arányt szerint, brutto delem aránya

Ez volt a baloldal rész részt. A balol 28% mellett s deputationalis egyezés s alk pártolják.

Ghyczy kinek beszéde ellen. Számok hogy populárit tenni, ő tudja

népszerű dolg ződése s az ig s küllöben is a rübb, ha kij fizettünk.

Ez éles sz is tört a viha után Csengery érvelését vette frázisára reflex

szat is, mely e Szónok ne jegyzését a job

gadta. A zaj n ki az tilésben csöngetett, de

arra kérvén a ben engedje megmagyaráz

A zaj kis továb szolt, ki jával, mely ez közlül senkit se

lánosságban h Bethlen F nem akart czél

öt még. Azt mondják, s, de a multak miatt, íát létesítheti. 17 év és a klerussal együtt om ellen nincs orvos- erus nagy zöme min- a uszályhordozója a peccatum est intra et felhajnalodván, ne a közös erővel váll felé. k a korszellem által megállva, és hátra logatás nélkül, így lyrehozandókat, tő R.

szózdithatlan atban.

et, részint önérdék nézetekből, hogy al igen nehéz capa

is; a bureau a nép által választ- lektől félti; a teli- gyanus szemmel s ágot, mert attól szújttás, és az el- lőkből előbb reaukratia. jük e kérdés meg- is. sa sok vitakozás; eleménye nem so- a municipiumok ják tartani, ugy a utóbbiak aggo-

ja látni, hogy el- zfrnyalt törvény- unk kell, és így személyzet újabb nem volt eléggé szre hajló is. ásának megfele- nek kell lennie. k különbözően föl-

által kinevezett szózdithatlan ás nincs. etlen lefelé a et az többé ke-

an) független a ebát a fő ke- ez utóbbi az

get tartják anak, hogy ön- el felhozzák az roskoban zsar- nyi önkény, tetett el ez el- azt tudja az némelyik neve te nem áldásos or a sz. k. vá-

ltak független adijaikat, va- senek, hogy ndá bizonyít- vgy nem vá- lyezetében a zlytatni vagy zletében nem mint a mely-

melyet elő- akademiának annalságokat et középtano-

hetjük, hogy tünk, mint az

elyre szerző a következő legfontosabb osztályu ta- ba léptek, s osztályra, k osztályra 8-dik osz-

ött pedig, mba, csak tyra, csak stályra, és

municipiumok, s kellőleg képviselve; hanem a királyi kincstártól függő szabadalmak nagy helységek.

A városi lakosságot pedig száz m. 100 önmagát kiegészítő választott nyárszolgák (többnyire az volt) képviselte.

Itt tűnik ki ismét dicső Széchenyink áldozat készsége és hazafisága, hogy e (némi kivétel- lel), bornirozott nézetű körbe eleyült Pestváros felvirágzását elősegítse.

E választott polgárokat bizatott a városi hivatalnokai kar választása, ki is szemelték azokat többnyire sógor, koma és atyafiságból; szabad sajtó nem volt, — a városi polgárnak közügyekbe szólni joga nem volt — esoda-e? hogy a városi hivatalnokok közül sokan használva az alkalmat elbizottan zsarolták a népet.

Ellenben most, midőn a városok a megyékhez hasonló municipiumokká lettek, és a városi lakosság kellőleg képviselve, függetlenül intézi el a törvények értelmében ügyeit, most midőn szabad sajtó van, s egy a városot képviselő bizottmány, mely a városi tisztviselő minden tettei fölött örökdíthetik, nyilatkozhat és intézkedhetik.

Szeretnők látni, azon városi bírót, tisztviselőt, ki ez ellenország daczára, noha elmozdíthatlan; (a törvényes uton kívül) a 1847-i idők előtt szokásos önkény, zsarolás, és botrányos tettekre merészkednek?

Egyébként, ha még ez ellenország sem volna elégséges, hozhatunk törvényt, mely a bírói függetlenséget egészen ártathatanná teheti.

De vannak mások, kik attól tartanak, hogy ha a bírói, (törvénykezési) személyzet elmozdíthatlan lesz és új választás alá nem kerül; ugyan ez történetik idővel alapos okoknál fogva a közigazgatási személyzettel is, — és majd egyszer csak azt vesszük észre, hogy a választási jogról lemondunk; ime itt a burokratia.

Ezek megnyugtátásaul, hogy t. i. az elmozdíthatlan bíróság miatt, a választási jogról le nem kell mondani más alkalommal. P. I.

A törvényhozás működése.

A képviselőház decz. 3-diki 14-diki ülésében a hányadról szóló törv. javaslat részletes tárgyalásával foglalkozott s közben Perzel Mór interpellatiója s a miniszterelnök úrnak erre adott feleletében szövegére került ama kérdés, mely államéletünk consolidálásában oly felette fontos tényező: a honvédelem kérdése.

Tekintsük mindenk előtt a quota-kérdésről fölyt vitát, könnyebb áttekintést végezt, egybefoglalva a mindkét napon szóló szónokokat.

A vitát Ghyecy Kálmán indítá meg, mindjárt a törv. javaslat 1-ső pontjánál, a deputationalis tárgyalások alkalmával tett külön szavazata értelmében azt indítványozván, hogy az arány ne úgy állapítsák meg, mint azt a miniszterialis törv. javaslat teszi, hogy t. i. az úgy, mint 30:70; hanem mint 28:72-hez álljon, kifejté, hogy szigorú számítások alapján csakugyan így alakul az arány, a magasb proportió mellett felhozott okokat nem pártolhatva, indítványozta: hogy a nemzet csak is azon arányt fogadjja el, mely a fölvetett számítások szerint, brutto-jövedelemből fenmaradt tiszt'a jövedelem arányaként kiderül.

Ez volt a vita csomópontja, melyben a jobb s baloldal részéről egyaránt több kitűnőség vett részt. A baloldali szónokok, Ghyecy indítványa, a 28% mellett szállottak sikra, míg a jobboldaliak a deputationalis tárgyalások alapján közös meg egyezés s alkü eredményeként elfogadott 30%-t pártolják.

Ghyecy után gr. Bethlen Farkas szölt, kinek beszéde éles polemia volt Ghyecy érvelései ellen. Számokkal számokra felelt s azzal végezte, hogy populáritás vadászatból sok mindenfélét lehet tenni, ő tudja, hogy midőn a 30%-t ajánlja, nem népszerű dolgot tesz, de a népszerűséget meggyőződése s az igazságnak mindig alárendelni szokta s különben is azt hiszi, hogy az volna a legnépszerűbb, ha kijelenteni lehetne, hogy semmit sem fizettünk.

Ez éles szavakra aztán a baloldal részéről ki is tört a vihar. Tisza Kálmán szölt, ki miután Csengery, mint a közp. bizottság előadójának érvelését vette szemügyre, Bethlen népszerűségi frázisára reflectált. Van — úgymond — más vadászat is, mely ez időszerint jobban fizet.

Szónok nem folytathatta tovább, mert e megjegyzését a jobboldal valóban freneticus zajjal fogadta. A zaj néhány pillanatokig tartott, az elnök, ki az ülésben Somsich Pál volt, felállt, csöngtetett, de csak nagy nehezen juthatott szóhoz, arra kérvén a házat, hogy saját méltósága érdekében engedje meg a szónoknak, hogy az szavait megmagyarázhassá.

A zaj kissé lecsöndesedett, Tisza Kálmán tovább szölt, kijelentve, hogy ama vadászat vádjával, mely ez idő szerint jobban fizet, a ház tagjai közül senkit sem akart illetni, s ő azt csak áltálanosságban hozta fel.

Bethlen Farkas replicázott, hogy Tisza, ha nem akart célozni, ám bizonyítsa be vádját, Tisza

azt felelte, hogy nyilatkozata minden félreértést eloszlathatna, a zaj lecsöndesült, s a tanácskozás tovább folyt.

Kaucz Gyula következett a szónokok sorában, kijelentve, hogy a szigorú számítások megközelítik ugyan Ghyecy arányát, de fontos politikai tekintetek azok, melyek a 2-nél magasb % mellett szólanak.

Rántalt arra, hogy a kiegyezés Magyarország kezdeményezése s intentiói szerint törtévéen, méltányos s igazságos, hogy az ország némi terhét vállalja el, rá arra, hogy államéletünket visszanyerjén, szögazdasági viszonyaink majd javulni fognak, s így a nagyobb terhet is könnyebben bírhatjuk el, de legfontosb érve az volt, hogy tulajdonképen nem is fogunk többet fizetni, mert maunk rendezvén financiainkat, czelszerűbb adó-rendszert, olcsóbb adóbehajtást hozunk be s így, bár többet szolgáltatunk át, azért ténylegesen még sem fogunk többet fizetni, s fizetjük ezt nem ellen-séges kormány, hanem felelős, a mi keblünköl választott miniszterek kezébe. Ez argumentum ad hominem volt.

A baloldal részéről ez ülésben — decz. 3-dikán — még Ghyecy Ignác és Ivánka Imre szöoltak, pártolva Ghyecy Kálmán érveléseit, s Ivánka Imre némi naivsággal még azt is megjegyezte, hogy legjobb volna a personal-unio, akkor aztán megszűnnék mindezen ügyes-bajos dolog.

A jobb oldalról b. Kemény Gábor reflectált még a baloldali érvelésekre, különösen Ghyecy Kálmán számítására azt jegyezve meg, hogy azok a német pénzügyminiszter által előterjesztett oly adatokra vonatkoznak, melyek a vámjövedelmet is tartalmazták, holott az 1867. XII. t. cz. világosan kijelenti, hogy a vámjövedelem elkülönítve fordítatik a közös költségek fedezésére.

Ezzel a decz. 3 diki vita véget ért.

Decz. 4-dikén a sort Zsedényi Ede kezdte meg, ki általában figyelmzettet a házat, hogy nálunk a parlamentáris vitáknak mindenkor egyik szép jellemző tulajdona volt az, hogy a személyes támadások terére nem csaptak át. Aztán a napi rendre áttérve, egy eddig még nem kellőleg méltatott szempontból szölt a 30% mellett. Annak, — úgymond — ha Ghyecy 28%-jét elfogadják, szükségképen következménye az lesz, hogy az egész alku visszautasítottik. Ebből pedig Magyarországára nézve sokkal nagyobb teher és baj fog háranlani, mintha elfogadják ama 29%-et, melylyel a miniszterialis törv. javaslat, politikai okokból, fölülmulja a lehetőleg szigorú, de azért még mindig ingatag számításokból folyó arányt.

Gubody Sándor a szöszékről oly halk hangon szölt, hogy pártján, a szélső-baloldalon kívül, senki sem érti. Úgy látszik, Ghyecy 28%-jét pártolja.

Gr. Vass Samu a 30% mellett nyilatkozott.

Böszörményi László egész szemlét tartott a jobb oldali szónokok felett s e közben azon nyilatkozatot teszi, hogy Kossuth 48 óta csak annyiban változott, miszerint némileg eltért az 1849-diki apr. 14. határozattól. A többséget arról vádolja, hogy a hatalomnak engedelmessedik, s a mi különben a quótát illeti, azzal a szónok nagyon röviden bának el, egyszerűen kijelenti, hogy mit sem akar tudni róla, mert az adatok nem hitelesek. Terjeszsen elő a kormány hiteles adatokat.

Trefort Ágoston Böszörményinek élesen felel. A többség nem a hatalom kívánatait teljesíti, hanem a kormány pártolva, azon politikának hiva, mely saját politikája is. Az adatok hitelesek, a mennyire pénzügyi, és statisztikai adatok hitelesek lehetnek. A 30%-t könnyebben elbírjuk majd, ha a helyett, hogy ábrándozunk, demonstráljunk s agítáljunk, a jó év alatt dolgozni és munkálkodni fogunk. A quota a pragmatica sanctióból folyó közösgyek költségeinek fedezésére szolgál, s épen nem helyeslelheti bizonyos emberek azon politikai „jezuitismusát“, kik mindig emlegetik a pragmatica sanctiót, de azért mit sem akarnak tudni az ebből folyó terhekről.

Somossy Ignác az ország nagy elszegényedésére utalva, a 28% mellett nyilatkozott.

Somsich Pál rövid s velős beszéddel fordult Tisza Kálmán érvelései ellen. Ily számítások alapján — úgymond — nagyon könnyű más s más eredményhez jutni. Csak másképp kell csoportosítani a számokat, némelyeket kihagyni, másokat beesztatni s ime — mindig más s más eredmény áll elő. Itt arról van szó, hogy a politikai életből folyó politikai viszony alapitassék meg, itt tehát a magasb politikai érdek-közösség az irányadó s ebből kifolyólag a 30% teljesen igazolt. Beszéde végén szónok a házban előfordult személyes támadásról emlékezett meg. Visszautasítva egyaránt a népszerűség érdekhajszát vádját, azt hiszi — úgymond — hogy az absolutismus éveit alatt bizonyára a ház minden tagja kitüntető, hogy független s megvesztegethetlen egyaránt; — s meg van győződve arról, hogyha most netán a háza s a birodalom külföldi ellenségei megvesztegetési ajánlatokkal fordulnának a ház némely tagjaihoz, hogy ezek igazságokkal akadályozzák meg a kiegyenlítés művének békés kiegyenlítését

emez ajánlatok szintoly sikertelenül fogadják visszapatanni, mint a hogy sikertelen volt az absolutismus minden kísérlete.

Beszé János a szötol elállván, végül Lónyay Menyhért pénzügyminiszter szölt, megvilágítva mindazon kifogásokat, melyeket baloldali részről a 30% ellenében felhoztak. Különösen Ghyecy, Tisza, majd Böszörményi észrevételei ellen szölt. Tisza azon megjegyzésére, hogy a kiegyenlítés útja rosul volt választva, azt feleli, hogy joga volna ezt állitania, ha jobbat tudna ajánlani, de míg ezt nem teszi, emez állitását csak frázisnak kénytelen nyilvánítani. Beszédét a ház sokszoros tetszéssel fogadta.

Erre megtörtént az 1. §§. után a szavazás és pedig a jobb s baloldal részéről egyaránt 23—23 képviselő által beadott kérelem folytán névszerint, melynek eredménye az volt, hogy Ghyecy Kálmán indítványa ellmellőztetésével az 1. §§. eredeti szerkezte s így a 30% 225 szavazattal 89 szavazat ellenében elfogadott. — 86 képviselő távol volt, s az elnök nem szavazott.

Holnap fog következni a törvényjavaslat további pontonkénti tárgyalása.

Szöljünk most Perzel interpellációjáról.

Perzel Mór a képv. háznak száma, és pedig jobb s baloldali tagjai nevében egyaránt, hosszabb indokolás után, a tárgyban interpellálta a miniszteriumot, hogy szándékozik-e a honvédelmi rendszert életbe léptetni, s ha igen, vajjon az erre vonatkozó törv. javaslatot még ez évben fogja-e előterjeszteni. Perzel indokolásából különösen fel-említettö, hogy tiltakozott azon felfogás ellen, mintha a kiegyezés által a háza függetlensége feláldoztatott volna. Sőt épen ellenkezőleg, a kiegyezés szilárd alapokra fektetö a nemzeti status-életét. Ennek szükségképeni kiegészítő része azonban az önálló nemzeti honvédek, miért is épen az 1867. XII. törvényekből is kiindulva, kérdezi a miniszteriumot, hogy mint szándékozik e részben eljárni?

Ez interpellatió kedden történt s reá gr. Andrássy Gyula, mint miniszterelnök s úgy is, mint honvédelmi miniszter, a szerdai ülésben felelt. A miniszteriumnak — úgymond — kiváló gondját képezi a honvédelmi rendszer czelszerűbb szervezése, ennek szabályozásában azonban a törvény, illetöleg a XII. t. cz. 13. §§-ából kell kiindulnia, mely megszabja, hogy a honvédelmi rendszerre nézve mindkét: a lajhántúli és a magyar miniszterium hasonló elvben alapuló törv. javaslatot terjeszsen a parlament elé. S minthogy a két miniszterium ebbeli előleges tanácskozásaiiban a ház, mint ilyen, nem vehet részt, kéri a ház azon tagjait, kik a honvédelmi kérdés tanulmányozásával foglalkoztak, hogy tanácsaik s javaslataikkal a miniszteriumot támogatni sziveskedjenek. A mi azonban a kérdés harmadik pontját, t. i. azt illeti, hogy vajjon a jelen évben fogja-e már a miniszterium a kérdéses törv. javaslatot előterjeszteni, kénytelen megjegyezni, hogy sohasem ígért olyas mit, mit lehetetlen megtartani s csakugyan lehetetlen e törv. javaslatot még ez év folytán a ház elé juttatni.

Megígéri azonban azt, hogy a javaslatot, a mikor csak lehet, s minden bizonynyal a jelen ülés- szak alatt fogja előterjeszteni.

E feleletre Perzel azt jegyezte meg, hogy miután az interpellatiót bajnoktársai nevében tette, fenntartja azt, hogy a miniszterialis válaszra is csak a társaival tartott értekezlet után nyilatkozhatssék.

A kormány működése.

Az igazságügy-miniszter az erdélyi összes törvényhatóságokhoz körendeletet bocsátott ki a Magyarországon fennálló telekkönyvi intézet Erdélyre leendő kiterjesztésének indokából szükséges előmunkálatok megtételét illetöleg.

Ezen Erdélyi hitelviszonyait illetöleg életbe-vágo intézkedés teljesítése mind a törvényhatóságok, mind egyesek öszinte közreműködését követeli. Azokhoz fordul tehát a miniszter ur s körendeletének szövegében ezeket mondja:

A telekkönyvi intézmény ismertetésében a következő alapszémek szolgáljanak vezérfonalul: A tulajdonjogot, valamint annak netalan idegenek dologi jogai által való korlátozottságát, ingatlan vagyona nézve, egyedül a telekkönyvi intézmény képes biztosan kimutatni. Ez nyújt alkalmat arra, hogy a régi törvényeink értelmében még mindig csak a birtok (possessio) fogalma alá sorozható ingatlan iránt támasztott minden igények, követelések végérvényesen tisztába hoztván, a telekkönyvileg bejegyzett tulajdon-, valamint egyéb dologi jogok többé senki által meg nem támadhatólag biztosítottassanak.

Ebből foly a telekkönyvi intézménynek egy második haszna, mely szerint egyedül ez szolgál tatván biztos alapot a dologi hitelnek, megnyitja annak forrásait, a mezei és kézmű- ipar fejlesztésére. Rendezetlen birtokviszonyok között mindenki tudja, mily nehéz kölcsönhöz jutni; ha sikerül is, csak nagy áldozattal s rövid tartamu felmondásra. Ennek főoka kétségen kívül a jelzálogos biztosítás hiányosságában rejlik.

Telekkönyv nélkül a tőketulajdonos csak azt látja, hogy a biztosítékul ajánlott ingatlan az illető birtokosnak kezein van; de arról nem lehet biztos tudomása, hogy vajjon azon ingatlanhoz nincsen-e harmadik személyeknek a tényleges birtokost egészben kizáró vagy kisebb nagyobb mértékben korlátozó jogigénye; vajjon nem testvérekkel osztatlan örökség, vagy a birtokos hitvesének saját vagyona, vagy pedig ösiségi intézményünköl folyólag még mindig visszaváltható zálogos birtok-e?

De kétségtelen a telekkönyvi intézmény hatása az ingatlan vagyon forgalmi értékének emelésére is. Mert éppen azon okoknál fogva, melyek fennebb a hitelre vonatkozólag érintettek, igen természetes, hogy minden eladóvá tett ingatlanra sokkal nagyobb lesz a venni szándékozők versenye, s következöleg magasabb a vételár, ha a vásárló azon ingatlanunk nemcsak terjedelméről, minőségéről és becsértékéről, hanem arról hogy az, ha megveszi, jogi uton senki által meg nem támadható tulajdonává válik, mint szintén arról, hogy vannak-e harmadik személyeknek azt terhelö és mily természetű dologi jogai, — teljes hitelességű adatokból szereshet tudomást és meggyőződést.

A telekkönyvi intézmény ily kézzel fogható szükségessége és jötekonysága mellett is, annak létre hozatala igen kis mértékben veszi igénybe az egyes birtokosok segédkezését. Az előmunkálatok végbevételére alkalmazandó egyének pénz fizetéseit az állampénztár viseli; a birtokosok csak szállás, fűtés- és világítással kötelesek öket ellátni, s a szükséges szolgáltatástól gondoskodni. A fő birtokosok ezt nehezség nélkül teljesítik; saját érdekük ösztönzi erre, hogy mentül hamarabb szabaduljanak e csekély tehertöl is, s minél előbb legyen telekkönyvök.

Midőn a közönséget a telekkönyvi intézménynek a fennebbi irányeszmék szerinti népszerűsítésére felhívom, helyén lesz egyuttal megemlítem, hogy a behozatalára szükséges helyszínelési munkálatok nem fognak Erdély egész területén egyszerre megkezdetni, hanem törvényhatóságokról törvényhatóságra lesznek kiterjesztendők. A kellő vezetés és ellenörzés, s így a munkálatok gyorsabb haladása, egyötetítésége és hibátlanysága ez uton könnyebben valósítható, mintha nagyobb számú, gyakorlatlan s a munkába vett terület nagyobb terjedelme miatt nehezebben ellenörizhető közegekkel minden törvényhatóságban egyszerre kezdetének meg. Azonban gondom leend, hogy a mint a kezdet nehezségei le lesznek győzve, s több-több e szak-mába begyakorlott egyénnel rendelkezhetem, a helyszínelés koronkint egyszerre több törvényhatóságra is kiterjesztessék, s a sorban legkésőbb jövő törvényhatóságnak se kelljen hosszasan várnia a ezéiba vett intézmény életbeléptetésére.

Addig, míg a sor azon közönségre kerülne, csak a telekkönyvi intézménynek jelen köriratom által szándékolt ismertetésére kérem fel a... közönség közremunkálását. A helyszínelés alkalmával szükséges hivatalos segédkezés, valamint egyes községek birtokosai részéről megkívántató teendők iránti intézkedések, e tárgybeli rendeletem értelmében, akkor lesznek foganatosítandók, midőn a helyszínelésnek azon törvényhatóságban leendő megkezdése névszerint kitzetetik s hivatalosan tudtul adatik.

Lapszemle.

Midőn a Hon decz. 3-ki számát olvasni kezdetük s első cikkéről ötön keresztülhaladtunk, egyházi s iskolai lapot véltünk kezünkbe jutottnak. Nem akadunk fel az ily felszólalásokon, mert hisz ez időben megszokhattuk ezeket a végkép opinionum commenta delect dies; nem is akarunk áltakozni azon avatkozás ellen, melylyel más felekezetű írónk néha vallásunk ügyeiben nekünk tanácsokat adnak, noha mi a reciprocitást nem gyakoroljuk irányukban, s a jó viszony, melyben élünk, — ha ezt nem irigylik — megkivánná, hogy mi az állam létezeláival nem ellenkezik s tisztán felekezeti ügy, azt bízzák reánk, mint mi rájuk bizzuk érintetlenül.

Meg is van az emberi érzelmenek azon saját-sága, hogy mit mi magunknak egymás közt szigorún elmondhatunk, azt másoktól nem örömet hallgatjuk. Bizzuk azért kinek saját ügyét önmagára kölcsönösen a jó egyetértés fejében.

E bevezető szavaink leginkább Ludvigh brüsseli levélet illetik.

Mi általában nagyon is találónak s igaznak tartjuk azon idézetet, melyet a politikai emigransokról Macaulayból a P. Lloyd Kossuth első levélenek commentatiójánál felhozott, s egyáltalában nem számítjuk a szerencse kedvezései közé azon avatkozást, melyet tapasztalunk emigralt földieink részéről hazánk ügyeibe: söt egyet, de egyetlen egyet sem ismerünk azok közül, kik politikába avatkoznak, kinek működése ne volna hazai állapotainkra nagy mértékben káros.

Van is benne egy kis fonákság, hogy azok, kik önkényt expatriálják magokat, s nem viselhetik politikai működésüknek következeit, politikánkra s belügyeinkre nyomadékos befolyást akarjanak gyakorolni.

Hagyjanak minket saját sorsunkkal megküz-

